Nr.	Fra	Resumé af bemærkning	Kommunens kommentarer	Forslagets tekst	Kommunens forslag
0.01	Forvaltningen	I retningslinje 2.1 om skovrejsning skal "skal" ændres til "bør" idet kommunen ikke har hjemmel til at påbyde pesticidfri drift.	I teksten retningslinje 2.1 side 34 ændres "skal" til "bør"	Skovrejsning skal ske som løvskov, med skånsom jordbehandling og uden brug af kemikalier, eventuelt ved ”naturlig tilgroning”.	Skovrejsning bør ske som løvskov, med skånsom jordbehandling og uden brug af kemikalier, eventuelt ved ”naturlig tilgroning”.
1.01	Naturstyrelsen	Henvisning til miljømålslov og vandplaner i tekstboks side 7 er ikke længere korrekt. Omfatter en indsatsplan områder som ikke er udpeget som IO af staten skal der anvendes § 13a.	Bemærkningen tages til efterretning. Teksten i boksen "Lovgivning" på side 7 revideres så den er i overensstemmelse med den nu gældende lovgivning.	Lovgivning Af vandforsyningslovens § 13 (LBK nr. 635 af 07/06 2010) og Miljømålslovens § 8a (LBK 932 af 24/9 2009), fremgår det, at for hvert af de undersøgelsesområder (indsatsområder), der er fastlagt i vandplanerne, skal der udarbejdes og vedtages en indsatsplan. Undersøgelsesom-råderne omfatter områder med særlige drikkevandsinteresser og indvindingsoplande til almene vandværker udenfor disse. Krav til indholdet af indsatsplaner er fastsat i ”Bekendtgørelse nr. 1319 af 21/12/2011 om indsatsplanlægning.	Lovgivning Af vandforsyningslovens § 13 (LBK nr. 1199 af 30/09 2013) fremgår det, at for de indsatsområder, der er udpeget i henhold til samme lovs § 11a, skal kommunen udarbejdes og vedtages en indsatsplan. Kommunen kan vedtage indsatsplaner der omfatter områder udenfor de udpegede indsatsområder efter samme lovs § 13 a. Indsatsområderne omfatter de dele af områder med særlige drikkevandsinter¬es¬ser og indvindingsoplande til almene vandværker udenfor disse, der er udpeget som følsomme overfor forurening og hvor der er behov for en indsats. Krav til indholdet af indsats-planer er fastsat i ”Bekendtgørelse nr. 1319 af 21/12/2011 om indsatsplanlægning.
1.02		I indledningen på side 9 nævnes, at indvindingsgoplandene fremover kaldes IO. Dette er uheldigt, da IO nu betegner indsatsområde, som alene udpeges af Miljøministeren via drikkevandsbekendtgørelsen	Bemærkningen er taget til efterretning og IO er slettet i forbindelse med Indvindingsoplande, selv om GEUS, 2010 (Henriksen, H.J. et. al., "Usikkerheder på indvindings- og grundvandsdannende oplande", side 7) definerer et indvindingsgopland med betegnelsen IO		IO er fjernet fra teksten.
1.03		Resumé af kortlægningen skal klart angive hvor statens kortlægning ligger til grund og hvor det er kommunens eller anden kortlægning der lægges til grund.	Bemærkningen tages til efterretning	Flere steder i indsatsplanen	Hvor det er Viborg Kommunes data eller vurdering, der ligger til grund, angives det tydeligere på figurer og i teksten.
1.04		Oversigtskort side 2 og figur 2 bør tydeliggøres med hensyn til at angive hvad der er nitratfølsomt område og hvad der er indsatsområde.	Bemærkningen tages til efterretning. "Nitratfølsomt område" og "indsatsområde" er sammenfaldende og den samme signatur dækker således over begge områdetyper.	Omfatter flere figurer i indsatsplanen	Signaturen på de 2 nævnte kort er ændret, så kortene ikke kan misforstås.
1.05		Ikke alle "retningslinjer" er af typen retningslinje for tilladelser og andre afgørelser	Enkelte retningslinjer har form af hensigtserklæringer eller anbefalinger. Der foretages ingen ændringer.		Ingen ændringer
1.06		Der er i indsatsplanen "udpeget" større OSD (fx ved Stoholm) end der er udpeget af Naturstyrelsen; kommunen kan ikke selv udpege OSD, jf vandforsyningsloven § 11a.	Bemærkningen tages til efterretning		Viborg og Skive Kommune har ændret til oprindelige OSD-afgrænsning fastlagt af NST.

1.07		Ved flere indsatser er ikke angivet tidsplan eller tidspunkt. Hvor indsats afhænger af analyseresultater bør der være angivet et tidspunkt for status.	Bemærkningen tages til efterretning. Efter skemaer med indsatser side 40 indsættes en generel tekst vedr. opfølgning på indsatserne. Der foreslås en opfølgning hvert 6. år svarende til en vandplanperiode.	Ingen	Generel retningslinje vedr. opfølgning på indsatserne, side 40: Minimum hvert 6. år fra indsatsplanens endelige vedtagelse, gør Viborg Kommune status på indsatserne i henhold til skemaerne ovenfor. Status udføres i samarbejde med arbejdsgruppen jævnfør afsnittet "det videre arbejde med indsatsplanen" side 11.
1.08		Overvågning - Naturstyrelsen påpeger at overvågningen bør præciseres for især Skive Vand Tastum Sø kildefelt	Viborg og Skive Kommune har på baggrund af Naturstyrelsens kommentar kontaktet Skive Vand for at få præciseret et overvågningsprogram på kildefeltet ved Tastum Sø-området.		Viborg og Skive Kommune har præciseret teksten med følende: Skive Vandværk etablerer et overvågningsprogram bestående af moniteringsboringer, hvori der skal ske overvågning af pesticidkoncentrationen opstrøms kildefeltet og kaserne- og industriområdet. Der skal hvert 2. år udtages pesticidanalyser fra udvalgte boringer og filtre, som kan opfange en evt. pesticidfront fra kaserne- og industriområdet før en pesticidforurening for alvor slår igennem på kildefeltet. Monitering skal ske fra eksisterende boringer i området suppleret med ca. 2-3 nye boringer. Skive Vandværk etablerer et overvågnings-program som senest er i drift primo 2016.
1.09		§ 13a, Vandforsyningsloven: Hvis indsatsplanen omfatter områder, som ikke er udpeget af Staten/Naturstyrelsen (normalt kaldet prioriterede områder), er indsatsplanen også udarbejdet efter Vandforsyningslovens § 13a, hvilket skal fremgå.	Viborg Kommune har i samarbejde med rådgiverfirmaet Alectia udarbejdet nye indvindingsoplande til vandværkerne inden for OSD-Skive Stoholm da Naturstyrelsens indvindingsoplande var behæftede med fejl og magler.		Indsatsplanen og de nye afgrænsninger af indvinding- og grundvandsdannende oplande samt prioriterede områder er gennemført efter § 13a i vandforsyningsloven. Er nu anført i teksten side 10 med kildehenvisning til beregninger fra Alectia.
2.01	Niels Rauff, Søvang Gods A/S	1) Generel bemærkning om, at regelgrundlaget for udarbejdelse af indsatsplanerne er kompliceret. Det er uklart hvilke EU-direktiver indsatsplanerne skal implementere	Lovgrundlaget for kommunernes udarbejdelse af indsatsplaner er Vandforsyningslovens § 13 eller § 13a. Implementering af EU-direktiver m.v. varetages af Staten via lovgivningen.		Ingen ændringer
2.02		2) Indsatsplanen fokuserer i for høj grad på nitrat og pesticider. Indsatsplanen forekommer "mere uforpligtigende" overfor andre miljøfremmede stoffer, f.eks. Tungmetaller. Vedr. jordforurening henvises blot til jordforureningsloven.	Indsatsplanen fokuserer i nogen grad på nitrat, idet det er vedrørende nitrat lovgivningen giver konkrete handlemuligheder, dels i miljøbeskyttelseslovens § 26, dels i bekendtgørelse om godkendelse af husdyrbrug. Indsatsplanens regulering i forhold til pesticider træder kun i kraft hvis anvendte pesticider viser sig i grundvandsprøver. Vedrørende jordforurening rummer indsatsplanen ingen egentlig retningslinje vedr. undersøgelser og oprydning, men en oversigt over kortlagte grunde og Region Midt´s arbejde med dem.	Ingen	Der indsættes en retningslinje 4.14 vedr. forurenede grunde: Region Midt undersøger V1 og V2 kortlagte grunde i henhold til tabel i bilag 3 og kortbilag 2A og 2B.

2.03	3) Kun det øvre grundvand indeholder megen nitrat. Under 30 meters dybde er nitratindholdet < 1 mg/l. Det meste drikkevand indvindes fra større dybde og er uden nitrat. Derfor unødvendigt med en indsats, hvilket må anses for en overimplementering og ude af proportion.	Det er korrekt at kun de øverste 10 - 20 m af grundvandet indeholder nitrat og her ofte over 50 mg/l. Det nitratholdige grundvand vil med tiden langsomt bevæge sig stadigt dybere ned i grundvandsmagasinerne og indholdet af nitrat vil på længere sigt nærme sig samme niveau som udvaskningen fra rodzonen. På langt sigt skal udvaskningen fra rodzonen derfor ned i nærheden af drikkevandskravet, hvis kravet skal kunne overholdes. På grund af den meget store tidsforsinkelse der er i grundvandsmagasinerne, skal reduktionen af nitratudvaskningen fra rodzonen ske i god tid.	Ingen ændringer
2.04	4) Det er uklart i forhold til hvilke jordlag vurderingerne foretages og det er uklart om vurderingerne beror på modelberegninger eller målinger.	I afsnittet Målet for indsatserne side 20, er det anført som overordnet mål, at udvaskningen af nitrat fra landbrugsarealer højest må være 50 mg/l, svarende til drikkevandskravet. For at drikkevandskravet kan opfyldes er det videre anført, at udvaskningen fra de dyrkede arealer skal være under 58 mg/l. Dette krav sikrer, at grundvandet også i de dybe grundvandsmagasiner kan overholde en gennemsnitsværdi på 50 mg/l på langt sigt. Denne vurdering er uafhængig	ingen ændring
2.05	5) Hensigtsmæssig pumpestrategi, bedre fordeling af boringer, sikring af borerør kan være med til at sænke nitrat i indvundet vand.	Der er ikke tegn på, at nitratindholdet i vandværksboringerne ved Iglsø, Kjeldbjerg , Stoholm, Tastum og Skive Vandværk Tastum Sø-kildefeltet skyldes dårlig indretning af boringerne eller forkert pumpestrategi. En ændret pumpestrategi kan i nogle tilfælde sænke indholdet af et stof, men vurderes ikke at kunne løse et forureningsproblem på langt sigt.	Ingen ændring
2.06	6) Reguleringen og kontrol med pesticider i Danmark er streng. Det er derfor ikke nødvendig med lokale regler.	6) Vedr. pesticider er der dels foreslået at offentlige myndigheder og de almene vandværker ikke bruger pesticider på deres arealer, dels at hvis pesticider, der anvendes i landbrugsdrift i området, viser sig i vandanalyser, skal der træffes lokale aftaler om udfasning af stofferne (mod behørig erstatning).	Ingen ændring
2.07	7) Kommunen har ikke kompetence til at skærpe anvendelsen af pesticider i indsatsplaner.	7) Kommunen har kompetence til at stille krav vedr. pesticider i henhold til miljøbeskyttelseslovens § 26a eller § 24.	Ingen ændring
2.08	8) Det virker som om indsatsplanen bygger på forsigtighedsprincippet, selv om det ikke direkte fremgår. Anvendelse af forsigtighedsprincippet kræver en dyberegående analyse som vi ikke kan se fremgår af indsatsplanen. Planen må derfor anses for ugyldig.	Indsatsplanen er udarbejdet på grundlag af naturstyrelsens kortlægning og de anbefalinger der fremgår af den afsluttende kortlægningsrapport og udpegning af indsatsområder.	Ingen ændring

2.09	9) Indsatsplanen skulle have været miljøvurderet i hht. Miljøvurderingsloven	Det er korrekt at Viborg Kommune burde have miljøscreenet indsatsplanen, da indvindingsoplandet til Gammelstrup og Stoholm Vandværk er beliggende indenfor et EU-habitatområde (Mønsted og Daugbjerg Kalkgruber og Mønsted Ådal). Derfor har Forvaltningen efterfølgende miljøscreenet "Indsatsplanen og vurderet at der ikke skal udarbejdes en miljøvurdering (jf. screeningsskema bilag 5).		Forvaltningen har miljøscreenet "Indsatsplan for beskyttelse af drikkevandet i Skive-Stoholm-området" og vurderet at der ikke skal udarbejdes en miljøvurdering. Indvindingsoplandet til Gammelstrup og Stoholm Vandværk er beliggende inden et EU-habitatområde (Mønsted og Daugbjerg Kalkgruber og Mønsted Ådal). Det vurderes, at udpegningsgrundlag i Natura 2000-område nr. 39 i Viborg Kommune og i øvrige dele af Natura 2000-netværket ikke påvirkes negativt af indsatsplanen. Hvis der sker en ændring af kildeplads ved Stoholm vurderes det, at det vil kunne have en positiv effekt på udpegningsgrundlaget i Natura 2000-område nr. 39, da det ikke kan udelukkes at den nuværende kildeplads har en drænende effekt i en mindre del af området. Det vurderes, at planen ikke vil medføre ændringer for særlige dyrearter, herunder yngle- og rasteområder for bilag IV-arter (bl.a. diverse padder og flagermusarter). Forvaltningen vurderer derfor, at Indsatsplan for Skive-Stoholm-området samlet set ikke har nogen negativ indvirkning på miljøet, og at der derfor ikke skal udarbejdes en miljøvurdering.
2.10	10) Indsatsplanen bør lægge restriktioner på anlæg for nedsivning af husspildevand parallelt med at der pålægges restriktioner på husdyrbrug.	Der er registreret 352 ejendomme med nedsivningsanlæg i området. Den årlige udledningen af kvælstof fra anlæggene anslås til ca. 4.650 kg N. Udledningen fra rodzonen under landbrugsarealerne anslås at udgøre ca. 351.000 kg N. Nitrat fra nedsivningsanlæggene udgør hermed højst ca. 1 mg/l i grundvandet. Ifølge bekgørelse spiledevandsbekendtgørelsen, efter MBT kap. 3-4 § 4 stk. 5 er udledningen pr. person P.E. = 4,4 kgN/år.		ingen ændring
3.0	Hans Rauff Hansen	Som nr. 2		Se ovenfor

4.0	Foreningen af Vandværker i Danmark (FVD)	Det er FVD´s holdning, at der specifikt bør fremgå af rapporten, at der foreligger en konkret risiko for forurening med nitrat. I rapporten fremgår dette forhold alene overordnet og unøjagtigtig, og kan efter FVD´s opfattelse skabe grundlag for et indgreb enten i form af aftale eller påbud.	Naturstyrelsen har udpeget indvindingsoplandet til Iglsø Vandværk som "indsatsområde mht. nitrat", og derfor har Viborg kommune udlagt et prioriteret område, hvor der skal ske en reduktion i nitratudvaskningen, hvis koncentrationen overstiger 20 mg/l. Tilsvarende er der udlagt prioriterede områder for de nitratfølsomme indvindingsoplande ved: Kjeldbjerg Vandværk, Tastum Vandværk, Stoholm Vandværk og ved Skive Vandværk Tastum Sø kildepladsen.		Ingen ændringer
4.01		Det fremgår ikke hvilke erfaringer, der må være fremkommet i forbindelse med at folketinget i 2011 fastsatte en generel beskyttelseszone på 25 meter omkring alle drikkevandsboringer.	25 meter beskyttelseszonen, og kontrol af denne varetages af NaturErhvervsstyrelsen. 25 meter beskyttelseszonen, som er udlagt omkring alle almene vandforsyningsboringer, skal sikre at der ikke dyrkes og at området holdes fri for gødning og pesticider. Vandværket udbetaler erstatning til den lodsejer som har en vandforsyningsboring beliggende på sin jord eller til den lodsejer som ejer størstedelen af den jord som ligger inden for 25 meter bestyttelseszonen. Da beskyttelseszonen først blev udlagt i 2011 er det begrænset, hvilke erfaringer Viborg Kommune har kunnet indsamle.		Ingen ændringer
4.02		Der bør udstedes påbud i henhold til bl.a. miljøbeskyttelsesloven § 24 i forbindelse med udpegning af BNBO, og indgreb efter indsatsplanreglerne bør ske efter indsatsplanbekendtgørelsen og herefter ved indgreb efter miljøbeskyttelsesloven § 26a.	Der er i nærværende indsatsplan ikke udlagt BNBO (boringsnære beskyttelsesområder). Viborg Kommune har i stedet udlagt prioriterede områder, hvor det yngste grundvand dannes og hvor grundvandet er særligt sårbart. Viborg kommune vil inden for de prioriterede områder i første omgang forsøge at indgå frivillige aftaler med berørte lodsejere. Men hvis dette ikke kan lade sig gøre har kommunen lovjemmel til at udstede et påbud efter miljøbeskyttelsesloven § 26a, der giver den pågældende rådighedsindskrænkninger, som er nødvendige for at sikre nuværende og fremtidige drikkevandsinteresser.		Ingen ændring
5.01	Iglsø Vandværk, Kim Albrechtsen	Iglsø Vandværk ønsker samme retningslinjer som i forvejen er vedtaget for Mønsted Daubjerg, da vandværket mener at det er samme forhold som er gældende ved Iglsø Vandværk.	Ved Mønsted og Daubjerg består grundvandsmagasinet af kalk og i Iglsø består magasinet af sand. De 2 områder kan ikke sammenlignes. Ved Iglsø er der reducerende jordlag som stadig kan omdanne noget af den nitrat som siver ned i jorden og arealanvendelsen er overvejende opdyrkede arealer. Ved Mønsted og Daubjerg er der ingen reduktionskapacitet mht. nitrat og et større areal inden for indvindingsoplandet som udgøres af skov hvor nitratudvaskningen er lav. Her vil den samlede nitratudvaskning til grundvandet antageligt ikke overstige de 37,5 mg/l i fremtiden. Desuden forventes en indsats at slå hurtigere igennem ved Mønsted/Daugbjerg da grundvandet er hurtigere under vejs i kalkmagasiner		Ingen ændring
5.02		Iglsø vandværk bemærker at en øget målefrekvens på 2 gange årligt på boringskontrol vil betyde en merudgift på ca. 10.000 kr./år svarende til ca. 180 kr. pr. forbruger.	En øget målefrekvens mht. nitrat iværksættes når nitratkoncentrationen overstiger 10 mg/l.	Retningslinje 1.1 stod tidligere: "Når nitratkoncentrationen overstiger 10 mg/l skal der tages hyppigere nitratanalyser (2 gange årligt på alle boringer).	Retningslinje 1.1 som også gælder for planens øvrige vandværker står nu: "Når nitratkoncentrationen overstiger 10 mg/l skal der tages hyppigere nitratanalyser, 1 gang årlige analyser på alle boringer svarende til boringskontrol.
5.03		Højere grad af overvågning og måling på boringer og drænvand, bør lægges til grund inden der sættes så drastiske reguleringer af landbruget i gang.	Viborg kommune vælger netop at måle på grundvandet og agerer ud fra alarmværdierne på henholdsvis 10 og 20 mg/l nitrat i grundvandet.		Ingen ændring

5.04		Iglsø Vandværk mener at det er kommunen, der skal dokumentere , at der er behov for en indsats, og at der er dokumentation for såvel nødvendighed som proportionalitet og aktualitet	Indsatsplanen er udarbejdet på grundlag af naturstyrelsens kortlægning og de anbefalinger der fremgår af den afsluttende kortlægningsrapport og udpegning af indsatsområder.	Ingen ændring
6.01.	Lodsejerne: Thorkild Damgaard, Iglsøvej 44 og Bent Damgaard Iglsøvej 58	Forhold omkring N-udvaskning og NFI: Konkrete beregninger på arealerne viser, at udvaskningen på arealerne med den godkendelse, der ligger i dag, overholder kravene til "udvaskning svarende til planteavlsbrug". Dette viser, at udgangspunktet i kommunens beregninger med ConTerra, ikke er retvisende (forudsætningen for Stoholm Vandværk er, at der fra landbrugsarealerne i oplandet er en udvaskning på 83 mg/l, mens det beregnede på disser arealer er på 64 mg/l (FarmN) (ned til 55, hvis der som planlagt på bedriften skiftes til reglerne for 2,3 DE/ha)). Vi mener ikke at Conterras beregning er særlig retvisende, da den viser en tænkt worst case'situation et enkelt år, mens beregningen viser et gennemsnit på bedriftsniveau, som vil svare til gennemsnittet over et antal år.	Det er korrekt at der er forskel i N-udvaskningen, hvis man sammenligner ConTerreas beregningerne med FarmN. I forbindelse med husdyrgodkendelser bruger Viborg Kommune FarmN-beregningssystemmet. Viborg Kommune anvender Conterras program CTZoom til at beregne den årlige nitratudvaskning på markblokniveau. Det er korrekt at der kan forekomme store forskelle i udvaskningsniveauet fra det ene år til det andet, og derfor har Viborg Kommune valgt at udføre årlige beregninger på nitratudvaskningen.	Ingen ændring
6.02		Usikkerhed om fremtidig udpegning: "Et af bekymringspunkterne ved indsatsplanen, er den usikkerhed planen giver, da der står beskrevet en mulig flytning af kildepladsen for Stoholm vandværk, og der har været beskrevet forskellige muligheder. Usikkerheden bygger på, at der vil kunne komme restriktioner i fremtiden på andre arealer, end de beskrevne Hvordan dette vil blive håndteret står ikke helt klart".	I forbindelse med etablering af ny kildeplads til Stoholm Vanværk vil der i samme forbindelse skulle udarbejdes et tillæg til nærværende indsatsplanen som beskriver de nye forhold som kommer til at gælde for et fremtidigt indvindingsopland	Viborg Kommune præciserer i indsatsplanen at etablering af ny kildeplads udløser et nyt tillæg til indsatsplanen (se side 45).
6.03		Placering af nye kildepladser: "Det skal nøje overvejes i forbindelse med anlæggelse af nye kildepladser om disse er fremtidssikrede. Så hvorfor placere nye boringer i landbrugsområder, hvis det kunne være muligt at placere kildefeltet med indvinding i et skov- eller naturområde". "Udover at kildefeltet på papiret vil være mindre udsat, så vil det også spare nogle lodsejere for mulige begrænsninger, og usikkerhed for, om de i fremtiden vil blive ramt af restriktioner".	Viborg Kommune forsøger så vidt muligt at placere boringer og tilhørende indvindingsoplande så de ligger inden for eksisterende skovområder. Samtidig har Viborg Kommune udlagt områder med ønsket skovrejsning inden for NFI, hvor en evt. ny kildeplads til Stoholm Vandværk kunne ligge (jf. bilag 4)	Ingen ændring

7.01	Martin Baj, Ågade 9A, 7850 Stoholm	Som ejer af fyldpladsen ved Stoholm , Ågade 9A, 7850 Stoholm, kan jeg oplyse, at der ikke er tilført gødning til arealet i mange år. Området er delvis beplantet med træer og der er mange tagrørsplanter. Jeg har 4 små fritgående shetlænderponier på arealet, som plejer naturen, så det hele ikke gror efter. Ponierne er aldrig lukket inde på stald, men kan hele året gå ud og ind, som de vil. Fyldpladsen udgør, som I skriver ingen trussel i dag, da forureningen er nedstrøms. Som ejer af fyldpladsen ved Stoholm , Ågade 9A, 7850 Stoholm, kan jeg oplyse, at der ikke er tilført gødning til arealet i mange år.	Bemærkningen tages til efterretning	Ingen ændring